

U zarania państwowości środkowoeuropejskich na przykładzie Czech i Polski. Dynastie - elity - społeczeństwa (koniec IX - XI wiek)

STRESZCZENIE POPULARNONAUKOWE

Kontynent europejski po upadku Cesarstwa Rzymskiego w V wieku n.e. został podzielony na trzy odrębne strefy cywilizacyjne, kulturowe, polityczne i gospodarcze: i) na wschodzie Bizancjum (Cesarstwo Wschodnie), ii) na zachodzie jednostki polityczne w miejscu ruin Imperium Rzymskiego oraz iii) rozległe tereny „Barbaricum” poza granicami dawnego Cesarstwa Rzymskiego. Punktem zwrotnym był wiek IX/X, kiedy państwo Franków utworzone w VIII wieku rozpadło się na kilka jednostek politycznych. W tym czasie na obszarze „Młodszej Europy” (za Łabą i Dunajem) rozpoczęły się procesy państwowotwórcze, które doprowadziły do powstania wczesnych struktur państwowych w Skandynawii, Europie Środkowej i Wschodniej. Ten przełom państwowotwórczy w Europie Środkowej, zwłaszcza tworzenie politycznych konstruktów przez Piastów i Przemyślidów, interesuje nas bezpośrednio.

Głównym celem projektu jest dotarcie do początków państwowości w celu określenia relacji pomiędzy ludnością zamieszkującą centrum kształtującej się struktury politycznej (Wielkopolska z ośrodkami państwowymi m.in. Poznań, Gniezno) a dynastią, wokół której ta struktura jest utworzona. Podobne pytanie stawiamy w odniesieniu do państwowości czeskiej powstającej i skoncentrowanej w Kotlinie Czeskiej, z centrami państwa skupionymi na niewielkim obszarze Czech Środkowych. W obu przypadkach mamy do czynienia ze społeczeństwami, które w okresie przechodzenia od struktur plemiennych do wczesnych państw mają prostą, dwuczęściową strukturę – elity skupione wokół dynastii oraz ogół ludności żyjącej poza terenami wielkich miast i utrzymującej się z rolnictwa i hodowli zwierząt gospodarskich. Precyzyjne ustalenie pochodzenia zarówno elit, jak i reszty populacji wczesnych krajów naszego kręgu kulturowego jest możliwe dzięki badaniom genetycznym (genomicznym), które skonfrontowane z dociekaniem historyków, archeologów, ale także językoznawców, powinny dać odpowiedź na pytanie „skąd nasz ród”, stawiane wielokrotnie, ciągle jednak pozostające bez jednoznacznej odpowiedzi.

Z powyższych względów planujemy wielowymiarowe i interdyscyplinarne badania populacji zamieszkujących obszary kluczowe dla kształtowania się państwowości polskiej i czeskiej, z wykorzystaniem dostępnej wiedzy i zaawansowanych technik charakterystycznych dla dziedzin historii, archeologii, anatomii, antropologii, geochemii (analiza izotopowa), genetyki i genomiki. Te dwa ostatnie będą wsparte wiedzą i doświadczeniem z zakresu najnowszych technologii wysokoprzepustowego sekwencjonowania (NGS), zarówno w zakresie eksperymentalnym, jak i bioinformatycznej analizy uzyskanych danych.

Wyniki projektu pozwolą scharakteryzować dawne populacje zamieszkujące tereny współczesnej Polski i Czech pod względem ich wyglądu (wzrost, waga, kolor oczu i włosów), zwyczajów żywieniowych (spożywana żywność, trawienie określonych produktów), ogólnego stanu zdrowia (przebyte choroby, skład patogennego mikrobiomu) oraz tego, jaka była struktura społeczna ich populacji (stopień pokrewieństwa). Co ważniejsze, projekt pozwala zweryfikować hipotezy dotyczące pochodzenia osobników, różnorodności genetycznej całej populacji oraz wzajemnego oddziaływania sąsiednich społeczeństw. W ten sposób będziemy mogli zweryfikować istniejące hipotezy i stworzyć szerszy obraz historii Europy Środkowej, zwłaszcza w kontekście kształtowania się państwa Piastów i Przemyślidów oraz ich ludności.